گ□ان بە دوای بەهاکانی جوانیدا لە شیعری گۆراندا: دوو ئاست لە جوانی-2-… نووسینی/ عەتا قەرەداخی

(بەشی دووەم)

وەکو پێشتر ئاماژەمان بۆ کرد لە کۆی بەرهەمی شیعری گۆراندا جوانی بووەتە فەزایەك کە هەژموونی بەسەر هەموو دەقەکانیدا کردووە، بەو دەقانەشەوە کە پەیوەندییان بە بواری سیاسەت و ئایدیۆلۆژیاوە هەیە. مەبەستمان لەم قسەیەش ئەوەیە کە گۆران وەکو شاعیر پێیوایە شیعر لە هەر جۆرێك بێت بەبێ جوانی بوونی نیە. ئەمەش لە روانگەی بەرهەمهێنانی شیعرێتەوە بۆچوونێکی تەواو درووستەو ئەوەی پێکهاتەیەکی زمانی دەکات بە شیعر تەنیا بنیادی نووسین نیە، چی ئەو بنیادە کلاسیکی بێت یان نوێ، بەڵکو لەپاڵ بنیادی زمانی یان شێوەی نووسیندا ڕەگەزێکی تر هەیە ئەویش بوونی شیعریەتە کە بنەمای سەرەکی شیعریەتیش جوانیە، هەربۆیە ناشێت بە بێ بوونی جوانی شیعریەت و بەو پێیەش شیعر بەرهەم بێت.

ئەم فەزای جوانیەی کە پانتایی شیعری گۆرانی داگیرکردووە بەشێوەیەکی سەرەکی دوو بوار دەگرێتەوە، کە ئەوانیش ئافرەت و سرووشتە. ئەم دوو ڕەگەزە هەردووکیان لە روانینی فەلسەفیەوە دوو ڕەگەزی نەرم، ناسك، هێمن، سۆزدارن. هەروەك هەردووکیان رووبەڕێکن لە خەیاڵ و ئەندێشەو بەرهەمهێنی ئەفسانەو یۆتۆپیان، کە ئەمانەش بەگشتی بەشداری دەکەن لە بەرهەمهێنانی دەقی شیعری و شیعریەت و داهێنان. ئەوەی جێگای سەرنجە لە شیعری گۆراندا ئەم دوو ڕەگەزە بەردەوام پێکەوە دێن و بەشێوەی ئاڵوگۆڕ دەشوبهێنرێن بە یەکتری. ئەویش بەپێی پێداویستی ئەو ئامانجەی کە دەقەکە مەبەستیەتی، یان پرسیار و جیهانبینی دەقەکە دەیسەپێنێت. هەروەك جوانی هەریەکە لەم دوو ڕەگەزە بەشێوەی ئاڵوگۆڕ دەبێتە سەرچاوە بۆ جوانی ئەویتریان.

لە هەڵبەستی (ئافرەت و جوانی) دا گۆران دەڵێت: بەڵام تەبیعەت هەرگیزاو هەرگیز… بێ رووناکی یە بێ بزەی ئازیز). کاتێ گۆران لە بری زاراوەی سرووشت وشەی تەبیعەت بەکار دەهێنێت بۆمان دەردەکەوێت

یان بەجۆرێك هەستی پێدەکەین کە وشەی تەبیعەت وشەیەکی شیعریترە بۆ ئەو چوارچێوەی کە ئەو تیایدا بەکاری هێناوە. تەبیعەت هەموو ئەو گەردوونە دەگرێتەوە کە هەموو بوونەوەرانی تێدا دەژی بە مرۆڤیشەوە ئەمە بێجگە لە ڕەگەزە نازیندووەکان. لەم گەردوونەدا دوو سەرچاوەی سەرەکی رووناکی هەن کە خۆر و مانگن و خۆر سەرچاوەی هەموو رووناکی و وزەیەو بێ بوونی ئەو ژیان بوونی نیە. بەڵام لەپاڵ ئەم سەرچاوە گەورەیەدا گۆران سەرچاوەیەکی تری رووناکی لەم تەبیعەتدا دیاری دەکات و واینیشان دەدات کە سەرباری بوونی خۆرو سەرباری بوونی مانگ، ئەم تەبیعەتە بە تاریکی دەمێنێتەوە ئەگەر بزەی ئازیز، واتە ئەوی ئافرەت بوونی نەبێت. کەواتە لێرەدا بە ئاشکرا دەردەکەوێت کە لە دیدی گۆرانەوە ئەم گەردوونە بەبێ بوونی ئەوی ئافرەت بەبێ بەخشینی زەردەخەنەو بزەی سەرلێوی ئەوی ئافرەت تاریکستانە. کە ئەوەش لە ئاستێکی قوڵتردا مانای نەبوونی ژیانە بەبێ ئەوی ئافرەت. لێرەوە ئافرەت و بزەی سەرلێوی کە دەبێتە پاڵنەرو مۆتیڤی رووناك کردنەوەی تەبیعەت بەرهەمهێنی ژیان و زیندەگانیە لە گەردووندا، هەروەك زاراوەی بزەی ئازیز وەکو وێنە لە ناوەڕێکدا ئاستێك لە جوانی بەرهەمدەهێنێت و نهێنیەك لە خۆیدا هەڵدەگرێت.

لە وێنەی پێشوودا جوانی ئەوی ئافرەت دەبێتە مۆتیڤی بەردەوامی ژیان، بەڵام هەر بەدوای ئەوەدا شاعیر بەراوردێك دەکات لە نێوان جوانی هەندێ لە توخمەکانی نێو سرووشت و هەندێ بەشی جەستەی ئەوی ئافرەتداو سەرئەنجامیش قورسایی بەراوردکردنەکە بەلای ئەوی ئافرەت و جوانتربوونی ئەو لە سرووشت دەشکێتەوە. گۆران دەڵێت: (کام ئەستێرەی گەش، کام گوڵی کێوی/ ئاڵە وەك گوڵمی گۆی مەمکی لێوی).گۆران لەنێو ڕەگەزەکانی سرووشتدا بەدوای دەگمەنەکان لە جوانیدا دەگەڕێت و وەریاندەگرێت و بەراوردیان دەکات لەگەڵ هەندێ شوێنی هەستیاری جەستەی ئافرەتدا. لەو هەڵبژاردنەشدا وشەی کام بەکار دەهێنێت کە مانای هەڵبژاردنی باشترین لە ناو ئەو پۆل یان ئەو چەشنەدا دەگەیەنێت. کاتێ دەڵێت کام گوڵی کێوی مانای وایە لەنێو هەموو گوڵە کێوییەکاندا ئاڵترینیان هەڵدەبژێرێت و کاتێکیش دەڵێت کام ئەستێرەی گەش، مانای وایە دوو ئاستی هەڵبژاردن هەیە یەکەمیان ئەستێرە هەڵدەبژێرێت و لە ئاستی دووەمیشدا لەنێو ئەستێرەکاندا گەشترینیان هەڵدەبژێرێت و بەراوردیان دەکات لەگەڵ گوڵم، گۆی مەمك، لێو، کە ئەو وەها وێنای ئەم سێ ڕەگەزەی جەستەی ئافرەت دەکات کە ئاڵن و پێیوایە هیچ ئەستێرەیەکی گەش و هیچ گوڵێکی کێوی لە ئاڵیدا شان لەشانی گوڵمی ئەوی ئافرەت و گۆی مەمکی و لێوی نادات. لەڕاستیدا جوانی سرووشت یان وەکو گۆران خۆی دەیڵێت

جوانی تەبیعەت، سەرچاوەیەو، ئەسڵەو هەموو جوانیەکانی تر لەبەرگیراوەی ئەون یان لاسیکردنەوەی ئەون. بەڵام ئاشکرایە کە لە روانگەی گۆرانەوە ئەوی ئافرەتیش بەشێکە لە کۆی سیتێمی تەبیعەت و لە رووی جوانیشەوە لەئاستی یەکەمدایەو بۆ نیشاندانی جوانی ڕەگەزەکانی سرووشت. لە کاتێکدا ئەو ڕەگەزانە لێکچواندنیان پێدەکرێت لەگەڵ جوانی ئافرەتدا یان بەراورد دەکرێن بە جوانی ئافرەت و زۆربەی کاتیش جوانی ئافرەت وەکو سەرچاوە یان ئەسڵ نیشان دەدرێت و لە جوانی ڕەگەزەکانی تری سرووشت جوانتر بەرجەستە دەکرێت. لێرەوەو لەئاستی نەبینراوی وێنەکانی گۆراندا وەکو بەشێك لە بنەمای دەق، ئەو دەلالەتە بەرهەم دێت کە ئافرەت وەکو ڕەگەزێکی مرۆیی و وەکو جوانی ئەگەر لە پێش سرووشتەوە نەبێت ئەوا هاوشانی سرووشت و جوانیەکەیەتی.
گۆران هەردوو جوانی ئافرەت و جوانی سرووشت پێکەوە تێکەڵاو دەکات و تابلۆیەکی قەشەنگی نموونەی باڵای جوانی لێ بەرهەمدێنێت. واتە شاعیر لە بەئاگاییەوە بێت یان لە نائاگاییەوە ئەو بەدوای بەرزترین ئاست لەجوانی یان جوانی رەهادا دەگەڕێت. هەروەك دیارە نە پێوانەیەك و نە ئاستێکی دیاریکراو نیە بۆ جوانی و پێناسەیەکی ئاشکراش بۆ جوانی رەها نیە، چونکە جوانی پەیوەندی بە هەستەوە هەیەو وەکو هەر شتێکی تری ئەم گەردوونە شتێکی رێژەییە. لە پێکەوەبەستنی جوانی ئافرەت و جوانی سرووشتدا گۆران لە هەڵبەستی (جوانی لادێ)دا دەڵێت:

چەن جوانی بەرەو مەغریب ئەچی زەردە ئەدا لێت
پرشنگی خشڵ ئەبڵەق ئەکا دەوروبەری پێت
ڕۆژی دەمی کەل حازرە بۆ پێشکەشی بەرپێت
ئێوارەیە وا، هەڵگرە سا گۆزەی تازە.

شاعیر وێنەیەکی بەرجەستەی ئافرەتی لادێ پێشکەش دەکات کە چۆن دەمی ئێوارە یان خۆرنشین گۆزە دەنێتە سەرشانی و بەرەو کانی دێ دەڕوات بۆ ئەو هێنان. لەم وێنە بەرجەستەکراوەدا جوانیەك نیشان دەدرێت کە جوانی سادەو خاوێن و بێ رتووشی لادێیە، واتە جوانی سرووشت. ئافرەتی لادێ بە جوانیە ئاسایی و دەستلێنەدراوەکەیەوە وەکو بەشێك لەو سرووشتە وایە کە دەستی مرۆڤـــ و شارستانێتی و تەکنەلۆجیای پێنەگەیشتووە. واتە گۆران لەئاستی قوڵی ئەم وێنەیەدا جوانیەك نیشان دەدات کە هاوشانی جوانی سرووشتە کە هیچ پەڵەیەکی پێوە نیە یان هیچ پەڵەیەکی بەرنەکەوتووە. ئەمی ئافرەت خۆی جوانە، بەڵام کاتێ دەمی خۆرنشین زەردەی خۆر لێی دەدا زیاتر جوانیەکی پەخش

دەبێت. ئەو باسی ئەوە دەکات کە ئەو خشڵ و زێڕو زیووەی بە ئافرەتەکەوەیە تیشکی زەردی خۆرەتاوی دەمی ئاوابوون عەکس دەکاتەوەو وێنەیەکی رەنگاورەنگ پەخش دەبێت و دەبریسکێتەوە، هەمان شێوەی ئەو تەسبیحە قەزوانە ئەبڵقەی کە چەندین رەنگ دەنوێنێت و سەرنجی مرۆڤ بۆ خۆی کێش دەکات و دەبێتە بەرهەمهێنی جۆرێك لە چێژ، کە لەڕاستیدا چێژی جوانیە. کاتێ ئەمی شێخ و شەنگ لەدەمی خۆرئاوادا بە گۆزەی سەرشانیەوە ڕێگای کانی دەگرێتەبەر، ڕۆژ کە لە چرکەساتی ئاوابووندایە ئامادەیە خۆی بخاتە بەرپێی ئەمی ئافرەت. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە تەنانەت خۆر سەرسامە بەجوانی ئەمی ئافرەت و ئامادەیە لە خزمەتیدا بێت. لێرەدا سەرباری وەسفکردنی تابلۆی قەشەنگی خۆرئاوابوون و پەخشبوونی چەندین رەنگ لەئەنجامی بەرکەوتنی تیشکی زەردی دەم کەلدا بۆ خشڵەکانی ئەو، جوانیەکەی ئەم هێندە کاریگەرە کە خۆر هەرچەندە لە دەمی ئاوابوونیشدایە، بەڵام ئامادەیە ببێتە پەروانەی دەوری ئەم. دەشێ گۆران خۆی بەخۆر چواندبێت و جوانی ئەوی کچی لادێ بەجۆرێك لێکردبێت کە سەرباری هەڵکشانی تەمەنیش بەڵام ئامادەبێت لەبەرپێی ئەوی شێخدا بمرێت. ئەمەش لەڕاستیدا بریتیە لە قوربانیدان لە پێناوی جوانیدا، بەڵام جوانیەك کە دەستی لێنەدراوە، جوانی کچی لادێ، واتە جوانی سرووشتی خاوێن و پاکژ. دیسان لێرەدا جۆرێك لە گەڕانی بەردەوام بە دوای گەوهەرو ماهیەتی جوانیدا دەردەکەوێت و ئەوی شاعیریش لە کۆششی بەردەوامدایە بۆ گەیشتن بەو گەوهەرەی جوانی و ئامادەیشە لەناویدا بتوێتەوە. ئەمەش ئەوە نیشان دەدات کە گەڕانی گۆران بە دوای جوانی و گەوهەری جوانی و چێژی جوانیدا هاوشێوەی گەڕانی سۆفیە بە دوای ڕۆحی باڵاو کۆششکردنە بۆ دۆزینەوەو گەیشتن بەو ڕۆحەو توانەوە تیایدا. بە مانایەکی تر لە روانگەی گۆرانەوە جوانی بەرزو بڵندو پاکژ و بێگەردە وەکو ڕۆحی باڵا. هەروەك گۆران ویڵ و سەوداسەری ئەوەیە کە بگات بە گەوهەری جوانی ڕاستەقینە کە ئەوەش سەرئەنجام بەرەو قۆناغی جوانیپەرستی دەیبات. هەر لێرەشەوەیە لە شیعری گۆراندا پەیوەستبوونێکی هێجگار قوڵ بە ئافرەت و سرووشتەوە هەیە چونکە ئەم دوو ڕەگەزە بەرهەمهێنی ئەو جوانیە باڵایەن کە ئەوی شاعیر لە هەوڵ و کۆششی بەردەوامدایە تا پێی بگات.

شاعیر نەك هەر بەچاو جوانی دەبینێت و دەناسێت، بەڵکو پێدەچێت لە ئاستێکی باڵادا لە دەرەوەی بینین و لەلایەن هەستەوەرەکانی ترەوە هەستی پێبکرێت. گۆران لە هەڵبەستی” لە درزی پەچەوە” بەجۆرێك وەسفی جوانی دەکات کە هەست دەکرێت ئەو بە چاوی دڵ یان بەچاوی ڕۆح، جوان یان جوانی دەبینێت. لەم هەڵبەستەدا گۆران دەڵێت:

لەپڕ نازانم چۆن سەرم هەڵبڕی
بەرامبەرم بەژنێك دەركەوت: وەك پەری
لەگەڵ ئەوەی لە عەباوە ئاڵابوو
لە دیمەنی شیرینی ئاشكرابوو.

ئەو باسی ئەوە دەكات كە خۆیشی نازانێت چۆن لە پڕ سەری هەڵبڕیووەو بەژنێكی جوانی شێوە پەری بینیووە. لێرەوە دەشێ وای لێكبدەینەوە كە بێجگە لە چاوی ئاسایی یان بێجگە لە هەستی بیستن، لێرەدا هەستی تر هەیە بۆ پەیبردن یان زانینی هاتنی ئەو شێخە و هاتنی ئەویش هۆكاربووە بۆ ئەوەی ئەمی شاعیر لە پڕێكدا سەری هەڵبڕێت، واتە سەرهەڵبڕینی ئەم هێزێكی تر دروستیكردووە كە وەكو گوتمان دەشێ بینین بێت بەچاوی ڕۆح یان دڵ. ئەوەی ئەم دەیبینێت لە عەباوە ئاڵاوە، بەڵام لە بینینی ئەمدا هەم وەكو پەری وابووە، هەم لە دیمەنیدا شیرینی ئاشكرابووە. ئەمی شاعیر ئەو بەژنەی بینیوێتی سەرباری ئەوەش لە عەباوە پێچراوە، دەیشوبهێنێت بە پەری. هەرچەندە ئێمە نازانین ئایا جەستەی ئەو كەسە دەشوبهێنێت بە پەری یان لەسیماو روخساری، لە كاتێكدا ئەگەر ئەو لە عەباوە پێچرابێت مانای وایە ئەم نە سیماو نە جەستەشی بە باشی نابینێت. كەواتە دیسان لێرەشەوە دەشێ وای بۆ بچین كە ئەم بە چاوی ڕۆح، یان دڵ دەیبینێت و بۆی دەردەكەوێت كە هاوشێوەی پەریە. هەروەك دەشێ لەبنەڕەتدا ئەم وێنە بەرجەستەیەی كە ئەو وەكو پەیكەر پێشكەشی دەكات، لە واقیعدا بوونی نەبێت و كۆی وێنەكە دروستكراو یان بەرهەمی خەیاڵ و ئەندێشەی شاعیر بێت. ئەم لێكدانەوەیەش زیاتر ڕێگای تێدەچێت. ئەویش لەبەرئەوەی كاتێ ئەم خۆی ئەفرێنەری ئەو وێنەیە بێت و لە خەیاڵدا دروستی كردبێت، دەزانێت كە شێخ و شەنگ و فریشتە ئاسا دروستی كردووە. لە لایەكی ترەوە شاعیر تەنیا لە دیمەنی ئەو بەژنەدا كە لە عەباوە ئاڵاوە شیرینی دەبینێت كە ئەویش دیسان دەشێ لە ڕێگای هەستەكانی ترەوە بگات بەو ئەنجامە، چونكە هەستی بینین بە چاو ناتوانێت خاسێتی شاراوە یان نادیاری شتەكان دیاری بكات، بە تایبەتی ئەو خاسێتانەی كە ئەركی هەستەوەرەكانی ترە دیاریان بكات. هەرچەندە لێرەدا شاعیر باسی شیرینی مەعنەوی دەكات نەك شیرینی مادی كە ئەمەی دووەمیان لە ڕێگای هەستی چێژكردنەوە دیاری دەكرێت.

شاعیر لە ڕێگای لێكچواندنی بەشەكانی جەستەی ژنێوێ، كە ئێوی ژن بە پەری ناوی دەبات، بە ڕەگەزە جۆراوجۆرەكانی سرووشت، تابلۆیەكی رەنگاورەنگ لە چەندین وێنە پێشكەش دەكات كە پێكەوە بەرهەمهێنی ئاستێكی بەرز لە جوانین و هەردوو ڕەگەزی سرووشت و بەشەكانی

جەستەی ئافرەت لەبەرهەمهێنانی ئەو جوانیەدا بەشداری دەکەن. شاعیر دەڵێت:

قۆڵ و مەچەك ساف و سپی وەك شووشە
سەرپەنجەکان یاقووتێك بوون بە ورشە
بێنە سەر چاو: چاوێك… بڵێم چ چاوێك؟
کانی سیحر، دەریای عیشوە، گێژاوێك
کەوا کەوتە بەر شەپۆلی هەستی من
لەو ڕۆژەوە هەر نقوم ئەبێ بەرەو من.

ئەوێك کە لە عەباوە پێچراوە، ئەمەی شاعیر وەسفی قۆڵ و سەرپەنجەکانی دەکات. قۆڵ دەچوێنێت بە شووشەی سپی و ساف و بێ خەوش، سەرپەنجەکانیش دەچوێنێت بە یاقووت. لێرەدا شووشەو یاقووت وەکو دوو ڕەگەزی سرووشتی کە هێمای سپێتی و سافی و درەوشانەوەن، خاوەنی پێناسەی خۆیانن و ناسراون، قۆڵ و سەرپەنجەی ئەم لەگەڵ ئەوان لێکچواندنیان پێدەکرێت بەمەبەستی دەرخستنی جوانی ئەمی ئافرەت. هەروەك چاوەکانیشی لێکچواندنیان پێدەکرێت لەگەڵ کانی سیحرو دەریای عیشوەو گێژاو. لە لێکچواندنی قۆڵ و مەچەك و سەرچەنجەدا، توخمە کانزاییەکانی سرووشت وەردەگرێت، بەڵام لە لێکچواندنی چاودا ئەو توخم و ڕەگەزانە وەردەگرێت کە پەیوەندییان بە ئاوەوە هەیە. قۆڵ و مەچەك و سەرپەنجە جێگیرن، هەمان شێوەی جێگیریی کانزاو ڕەگەزە ئۆرگانیەکانی تری ناو سرووشت، بەڵام چاو بە نیگاو بینین و پەخشکردنی نهێنی و هەست و حەزو ئارەزووو لە جوڵەی بەردەوامدایە وەکو ئاو کە وەستانی نیە. چاو کانی سیحرە، واتە سەرچاوەی نهێنی و کەمەرکێشکردنی ڕەگەزی بەرامبەرە، چاو دەریای عیشوەیە، دیارە عیشوە لێرەدا بریتیە لە حەزو ئارەزووی دنیایی. بەم پێیە چاو سەرچاوەی نیشاندانی حەز و ئارەزووە دنیاییەکانە. چاو گێژاوە، واتە چاو ئەو قوڵایی و ونکەرو حەشاردەرو راکێشەرەیە کە هەم شتەکان پەردەپۆش دەکات هەم ئاڵۆزیان دەکات و هۆکەشی ئەوەیە کە هاوشێوەی گێژاوی ناو دەریاو ئۆقیانووسەکان ڕەگەزی بەرامبەر رادەکێشێت و لەخۆیدا ونی دەکات. لێرەدا شان بەشانی بەرهەمهێنانی جوانی ئەم وێنە یەك لەدوای یەکانە ئاماژەی حەز و ئارەزووی جەستەیی ئەوی ئافرەت دەردەخەن و ئەوەش نیشان دەدەن کە چۆن کاریگەری خۆی لە ڕێگای چاوەوە لەسەر ڕەگەزی بەرامبەر دادەنێت و بەدوای خۆیدا کێشی دەکات و دەیخاتە گێژاوی دەریای بێبنەوە. لێرەوە ئەو دەلالەتە بەرهەم دێت کە دەڵێت سەرباری ئەوەی کە ڕەگەزی نێر چەند خۆی بەهێز نیشان بدات و چەند هێمای پتەویی و تووندوتیژی و نەچەمانەوە بێت، بەڵام هێشتا نیگاو

حەزو سیحری چاوی ئەوی ئافرەت هەژموونی بەسەر ئەمی پیاو یان ڕەگەزی نێردا دەکات و موگناتیس ئاسا بەلای خۆیدا رایدەکێشێت و لە گێژاوی حەز و ئارەزووەکاندا ونی دەکات. هەرئەوەش وادەکات کە ئەمی شاعیر لەو ڕۆژەوە ئەو بەژن و باڵاو ئەو چاوە ئەفسووناوییانەی بینیووە کەوتووتە ناو ئەو گیژاوە قوڵەوەو بەدوایدا دەڕوات. لێرەوە ئەوە ئاشکرا دەبێت کە مرۆڤـــ بە سرووشتی عیشقی جوانیە. پاڵنەری ئەم عیشقەش دوو ئاستە لە چێژ، چێژی ڕۆحی و چێژی جەستەیی. یەکەمیان ڕەهەندێکی سۆفیانەی هەیە و دووەمیشیان ڕەهەندێکی دنیایی هەیە. مرۆڤ بە سرووشتی پێکهاتەیەکە هەردوو ڕەهەندەکە لە بوونی ئەودا کۆدەبنەوەو ئەگەر جۆرێك لە هاوسەنگی لە نێوان ئەم دوو ڕەهەندەدا درووستبوو، ئەوا کەسێتی مرۆڤـــ هاوسەنگ دەبێت و ئەم هاوسەنگبوونەش هاوشێوەی هارمۆنیای سرووشتە. ئەگەر ناهاوسەنگیش لە پەیوەندی ئەم دوو ڕەهەندەدا هەبێت ئەوا ناهاوسەنگی کەسێتی درووست دەکات و ئەمەش هاوشێوەی تێکچوونی هارمۆنیای سرووشتە کە مەبەست لە هارمۆنیای سرووشت پێکەوە گونجاندن و پێکەوە کارکردن و تەواوکردنی یەکتری توخم و ڕەگەزەکانی نێو سرووشتە.

جوانی لای گۆران شتێکی بێ لایەن و بێ کاریگەری نیە، بەڵکو سەرباری ئەوەی سەرچاوەی بەرهەمهێنانی چێژەو چێژ دەبەخشێت، هەروەها ڕۆڵی کارکەرو پاڵنەریش دەبینێت لە ژیاندا یان بە دەربڕینێکی تر وەکو مۆتیڤی ژیان کاردەکات و دەبێتە هۆی درێژەدان بە ژیان و زیندەگانی بە تایبەتی گۆران دیمەنێك پێشکەش دەکات کە تیایدا کەسێك بەرجەستە دەکات کە هیچ چاوەڕوانیەکی نەماوە لە ژیانداو تەنیا چاوەڕوانی مردن دەکات، بەڵام جوانی دەبێتە ئەو مۆتیڤەی کە هیوای ژیانی لادرووست دەکاتەوەو ئومێدپەیداکردنەوە بە ژیان بەسەر بێ ئومێدی و چاوەڕوانی مردندا زاڵ دەبێت. لە هەڵبەستی (نیاز)دا گۆران دەڵێت:

چاوەنواڕم، سا کەی گەردوون، گەردوونی بێ باك
جانەوەری گێڵ هان ئەدا بمکاتە خۆراك؟
بەڵام ئەی یار، یاری نازدار، شۆڕەژنی شۆخ
بە لێوی ئاڵ، بەچاوی ڕەش، چاوی ڕەشی تۆخ
بە باڵای بەرز، بەئەندامی نەرم و شل و جوان
ڕەوتی شیرین، عیشوەو نازی گفتوگۆ و جوڵان
بەم جوانیانە کە زینەتی بەهەشتی دنیان
بەم جوانیانە کە تێدا هەموویان پەیدان
لەو ڕۆژەوە دیوومە سیحری زەردەپەڵی تۆ
دنیای دەروون مەلەکانی هاتووەتەوە گۆ
سەرچاوەکەی عومری جوانیم هاتۆتەوە قوڵ

باغچەی ژینم پڕ بێتەوە لە نەمامی گوڵ.

ئەم لە چاوەڕوانی مەرگدایە، واتە هیچ ئومێدێکی ژیانی نەماوە، بەڵام ئەوی ژن بە جوانیەکانی کۆتایی بە بێ ئومێدیەکانی ئەم دەهێنێت و دەیگێڕێتەوەبۆ ژیان. شاعیر لە وەسفی ڕەگەزە جۆراوجۆرە جوانەکانی جەستەی ئەوی ژندا هەوێنی زیندەگانی و درێژەدان بەژیان رامدەکات. کاتێ باسی بەشەکانی جەستەی ژن دەکات، وەکو هۆکاری گێڕانەوەی کەسێکی بێئومێدبوو بۆ ئامێزی ژیان سەیریان دەکات. ئەمی شاعیر لە ڕێگای نیشاندانی دیمەنە جوانەکانی جەستەی ژن یان ئافرەتەوە دەیەوێت ئافرەت وەکو پێکهاتەیەك لە جوانی پێکەش بکات. هەر لەسەرەتاشەوە ئەو ژن وەکو یارو یاری نازدار دەدوێنێت. کەواتە لێرەدا جۆرێك لە هەڵگری و پەیوەندی لە نێوان خۆی و ئەوی ژندا نیشان دەدات کاتێك بە دەربڕینی یار دەیدوێنێت و لەپاش ئەوەشدا وەسفێکی بەرزی دەکات بە دەربڕینی شۆڕەژنی شۆخ کە ئەمەش مانای کۆبوونەوەی گەلێك سیفاتی جوانیە تیایدا. کە دواتر ئەو سیفاتەنە ورد دەکاتەوەو هەریەکەیان بەپێی گونجاندن و ڕێبینین بۆ بەرجەستەکردنی تابلۆیەکی جوان کە ببێتە سەرچاوەی بەخشینی چێژی جوانی بەکاردەهێنێت. لێوی ئاڵ، چاوی رەشی تۆخ، باڵای بەرز، ئەندامی نەرم و شل و جوان، ڕەوتی شیرین، عیشوەی ناز لە گفتوگۆو جوڵانا. ئەوەی تێبینی دەکرێت لە ڕێگای دەربڕینی زمانەوە، گۆران کۆگایەك لە خاسێت و سیفاتی جوانی هەیە بۆ ئەوەی بیانداتە پاڵ هەر شتێك کە دەیەوێت وەسفی بکات. هەر ئەوەش هۆکاری سەرکەوتنی ئەم شاعیرەیە لەبەرهەمهێنانی چەندین وێنەی شیعری رەنگاورەنگدا کە هەریەکە لەو وێنانەش بەو ئەندازەی کە بەشداری دەکات لە بەرهەمهێنانی جوانیدا، بەشداریش دەکات لە بەرهەمهێنانی شیعریەتی دەقەکانیداو بەهەمان ئەندازەش دەبێتە ڕەگەزی یەکەمی زمان یان دەق بۆ هەڵگرتنی دەلالات و مانای جۆراوجۆر بەپێی ئەو چوارچێوەیەی کە تیایدا بەکار دەهێنرێت.

ئاوەڵناوەکانی (ئاڵ، رەش، تۆخ، بەرز، نەرم، شل، جوان، شیرین)، کە وەسفی لێو و چاو و باڵا و ئەندامانی تری لەشی ئەوی ژن دەکەن، لەلایەك بەرهەمهێنی تابلۆیەکن لە جوانی، لەلایەکی ترەوە هەڵگری دەلالاتی مێێتین و لەپشتی ئەمەشەوە جۆرێك لە رۆچوون و شۆڕبوونەوە بۆ ئاماژەی سێکسی هەیە کە هەستی بینین یان بیستن و بەرکەوتن لەم ڕەگەزانەی جەستەی مێ یان ئەوی ژندا هەستی پێدەکات یان دەیبینێت. شاعیر هەموو ئەم جوانیانە کۆدەکاتەوەو بە جوانی بەهەشتی دنیا باسیان دەکات و هەموویشیان لەوی شۆڕەژنی شۆخ یان لەوی یاردا هەن.

رەنگە ئێستا سەرنجمان بۆ ئەوە بچێت و بپرسین مەبەست لە بەهشتی دنیا چیە؟ ئاشکرایە ئەوەی باوەو پێی راهاتووین بەهەشت بەپێی چەمکی ئایین ئەو پاداشتە مەزنەیە کە خودا لە دوای ڕۆژی لێپرسینەوە دەیبەخشێت بەو کەسانەی کە بڕوادارن و بەدڵسۆزیەوە فەرمایشتەکانی ئەویان جێبەجێکردووە. ئەم بەهەشتە بەهەشتێکی چاوەڕوانکراوەو تەنیا ئەوەندەی لەبارەوە دەزانین کە دنیایەکی بێ وێنەیەو بۆ مرۆڤی زیندوو خەونێکی ئایندەییە. بەڵام لەپاڵ ئەم بەهەشتەدا گۆران باسی بەهەشتی دنیایی دەکات. بێگومان مەبەست لە بەهەشتی دنیایی درووستکردنی دنیایەکی هاوشێوەی ئەو بەهەشتەیە کە خەونی ئایندەیە. ئەمیش واتە بەهەشتی دنیایی درووستکردنی فەزاو دنیایەکە با بچووکیش بێت کە خاسێتەکانی بەهەشتی ئەو دنیای هەبێت. واتە دنیایەك مرۆڤ تیایدا بگات بەهەموو ئەو شتانەی کە ئارەزووی دەکات. گۆران ئەو بەهەشتە لە ئەوی ژندا دەبینێت، کەواتە لێرەدا گۆران ژن هاوشێوە دەکات لە گەڵ بەهەشتی خودادا. خاوەن بڕواو گوێڕایەڵەکانی فەرمانی خودا بە ئومێدی ئەوەن لە بەهەشتدا هەموو ئەو شتانەیان بۆ دەستەبەر ببێت کە دڵیان دەیخوازێت. ئەمی شاعیریش وەها سەیری ئەوی ژنی شۆخ و شەنگ دەکات کە جەستەی ئەو و جوانیەکانی ئەو ئامازەو جوڵەو ڕەوتی ئەو کە هەموویان بەهەشتی فراوانتری جوانی ئەویان پێکهێناوە، ئەمی ژن دەکەن بەو بەهەشتەی کە هەموو خواستەکانی دڵی ئەمی تێدا دەستەبەرو فەراهەم دەبێت، کە دەشێ گەیشتن بێت بە لوتکەی چێژی جەستەیی و لوتکەی چێژی ڕۆحی کە دووەمیان چێژوەرگرتنە لە جوانیەکانی جەستەو هەموو خاسێتێکی ژن. لێرەدا لە ئاستی قوڵتردا هاوشێوەبوونێکی ئاشکرا لە نێوان بەهەشتی ژن و بەهەشتی ئەسڵیدا درووست دەبێت کە هەردووکیان لەبەخشینی خۆشی و چێژدا هاوشێوەن.

دنیای پڕ لەجوانی و چێژی ژن هەرئەوە نیە چێژ بەم ببەخشێت بەڵکو لەبەردەم دەروازەکانی مەرگەوە دەیگێڕێتەوە بۆ ژیان. هەروەکو خۆی دەڵێت لەو ڕۆژەوە سیحری زەردەپەڵی ئەوی شۆڕەژنی شۆخی بینیووە، هەموو شتێك بە لایەنی ئەرێنیدا گۆڕاوە. واتە لەو ڕۆژەدا کە ئەمی شاعیر چاوەڕوانی ئەوەی دەکرد جانەوەری گۆڕ یان ئاشکراتر بڵێین ئیزرائیل بێت و گیانی بکێشێت، پاڵنەری ژیان و بەردەوامبوون لە ناخیدا زیندوو بوونەوەو چالاك بوون و جانەوەری مەرگیان بەزاندووە. تەنانەت بەجۆرێك وەسفی خۆی دەکات نەك هەر ئەوەی زیندوو بووەتەوە، بەڵکو گەڕاوەتەوە بۆ قۆناغی لاوێتی، بۆ ئەو سەروەختەی کە هیواو ئاوات و حەز و خۆزگەو دنیاویستی هەموو بوون و ژیانی ئەمیان داگیرکردبوو.

ئێستا ئەم وەکو لاوێکی خاوەن خەون و خەیاڵی مەودا قوڵ و وەکو مرۆڤێکی چالاك خۆی نمایش دەکات. هەروەك باس لەوە دەکات کە سەرچاوەی عومری جوانی ژیاوەتەوە. ئەم خۆی دەچوێنێت بە سرووشت، بەڵام سرووشتی بەهار کە کانی و سەرچاوەکان دەژێنەوە. هەروەك ژیانی وەکو باخچەیەك وەسف دەکات کە پڕبێتەوە لە نەمامی گوڵ. ئاشکرایە کە گوڵ بەرهەمی وەرزی بەهارە، کاتێك ئەم ژیانی خۆی دەچوێنێت بە باخچەی گوڵ، مەبەستی ئەوەیە کە ئەو گەڕاوەتەوە بۆ سەردەمی لاوێتی. هۆکارو پاڵنەرو مۆتیڤی سەرەکی ئەم گەڕانەوەیە لە کەناری مەرگەوە بۆ چالاکترین قۆناغی ژیان، ئەوی یارە واتە ئەوی شێرە ِژنی شێخ بە هەموو جوانیەکانیەوە. کەواتە گێڕان بانگەشە بۆ ئەوە دەکات کە ژن یان جوانی ژن کە سەرچاوەی چێژی جەستەیی و ڕۆحیشە مۆتیڤی سەرەکی ئەم ژیانەوەیە. هەر لێرەوە ئەو دەلالەتە بەرهەم دێت کە ژن بە جوانیەکانیەوە، وەکو گێڕان پێناسەی دەکات بە گشتی بریتیە لە جوانی، نەك هەر بارگاوی کراوە بە ڕەگەزەکانی ژیاندۆستی، بەڵکو مۆتیڤی ژیاندۆستیەو لەم دەقە زمانیە تابلۆئامێزەدا بەجۆرێك هەژموونی ژیان بەرفراوان و باڵادەست دەکات کە مۆتیڤی مەرگدۆستی لەبەردەمیدا پاسیڤ دەبێت و لەجوڵە دەکەوێت و لە نێوان دوانەی ژیاندۆستی- ئیرۆس و مەرگدۆستی -تاناتۆسدا- ئیرۆس سەردەکەوێت و تاناتۆس دەبەزێت کە سەرچاوەی ئەم باڵادەستبوونەی ئیرۆس جوانیەکانی ژن و خودی ژنە.

عەتا قەرەداخی